

ΡΕΝΑ ΡΩΣΣΗ-ΖΑΪΡΗ
ΑΡΩΜΑ
ΒΑΝΙΛΙΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Άρωμα βανίλιας**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Ρένα Ρώσση-Ζαΐρη
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κατερίνα Λελούδη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χρυσούλα Μπουκουβάλα
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχοτά
ΕΚΤΥΠΩΣΗ – ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: CPI books

© Ρένα Ρώσση-Ζαΐρη, 2013
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Allan Jenkins/Trevillon Images/UK
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2013

Πρώτη έκδοση: Μάιος 2013, 20.000 αντίτυπα

ISBN 978-618-01-0088-4

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοίου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μανρομυχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiu Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΡΕΝΑ ΡΩΣΣΗ-ΖΑΪΡΗ

ΑΡΩΜΑ
ΒΑΝΙΛΙΑΣ

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΗΣ ΡΕΝΑΣ ΡΩΣΣΗ-ΖΑΪΡΗ

Για ενηλίκους

Ο τελευταίος χορός της Σαλώμης, Εκδόσεις Μίνωας, 2005
Μην πιστεύεις στην αλήθεια, Εκδόσεις Ωκεανίδα, 2007
Βαθύ Γαλάζιο, Εκδόσεις Ωκεανίδα, 2008
Νομίζεις ότι τελείωσε; Κάνεις λάθος, Εκδόσεις Ωκεανίδα, 2009

**Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν
επίσης τα βιβλία της για παιδιά:**

Το ψαράκι που μπορούσε να ευχηθεί, 2008
Εγώ είμαι η αρχηγός, 2008
Ένα καινούριο ζώακι, 2008
Το ψαράκι που φορούσε γυαλιά, 2010
Η Ντανιέλα λέει όχι! 2010
Ένα αδέσποτο σκυλάκι, 2010
Ο Αϊ-Βασίλης και το μαγεμένο παστίτσιο, 2010
Ένα θαύμα για την Αλίκη, 2010
Η Μαγισσούλα των Χριστουγέννων, 2011
Ένα αδελφάκι για τη Θαλασσένια, 2012
Ο Αϊ-Βασίλης και η μικρή γοργόνα, 2012

**Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν
επίσης τα βιβλία της για ενηλίκους:**

Επάγγελμα γονέας; Πανεύκολο! 2010
Αγαπώ θα πει χάνομαι, 2010
Κόκκινο κοράλλι, 2011
Μικροί άγγελοι, 2012

*Σε όλους όσους με άγγιξαν συναισθηματικά
και με βοήθησαν να καταλάβω τον εαυτό μου...*

Ο έρωτας
Το αρχιπέλαγος
Κι η πρόρα των αφρών του
Κι οι γλάροι των ονείρων του
Στο πιο ψηλό κατάρτι του ο ναύτης ανεμίζει
Ένα τραγούδι
Ο έρωτας
Το τραγούδι του
Κι οι ορίζοντες του ταξιδιού του
Κι η ηχώ της νοσταλγίας του
Στον πιο βρεμένο βράχο της η αοραβωνιαστικιά προσμένει
Ένα καράβι
Ο έρωτας
Το καράβι του
Κι η αμεριμνησία των μελετεμιών του
Κι ο φλόκος της ελπίδας του
Στον πιο ελαφρό κυματισμό του ένα νησί λικνίζει
Τον ερχομό.

«Προσανατολισμοί», ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

Αναζητώντας τον εαυτό μας...

Εγραφα τους Μικρούς Αγγέλους, ένα μυθιστόρημα για την προσφορά, ένα μυθιστόρημα που αγαπήσατε πολύ και σας ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου. Έγραψα για μια κοπέλα με ψυχή αλλά και με μορφή αγγέλου, που θυσίασε την ίδια της την ευτυχία για χάρη της φίλιας, και για ένα αγόρι με θεϊκό μουσικό ταλέντο. Για αρώματα και χρώματα, συναισθήματα και γεύσεις...

Μαζί με τους Μικρούς Αγγέλους γεννήθηκε κι ένα μωρό, ένα κοριτσάκι, που μεγάλωσε ανάμεσά τους.

Έτσι ακριβώς γεννήθηκε κι αυτό το βιβλίο.

Η μικρή Άρτεμη μεγαλώνει ανάμεσα σε μικρούς αγγέλους. Είναι, όπως συνηθίζουν να λένε, ένα κορίτσι της διπλανής πόρτας.

Ένα συνηθισμένο κορίτσι.

Οι γονείς της κι ο αδελφός της διαθέτουν άπλετο ταλέντο κι ομορφιά, ένα σωρό ψυχικά και σωματικά χαρίσματα, ενώ εκείνη νιώθει ασχημόπαπο, πιστεύει πως δεν αξίζει τίποτα, πως δεν μπορεί να τους συναγωνιστεί.

«...Αχ, αν ήξερες τι τράβηξα μεγαλώνοντας κοντά σου! Μεγαλώνοντας σε μια τέλεια οικογένεια. Μου στοίχισε πολύ, μαμά, ο τίτλος σου, “Μικρός Άγγελος”, μου στοίχισαν η ομορφιά σου, η καλοσύνη σου, η τελειότητά σου. Κι εσένα και του Άγγελου. Και οι δύο είσαστε προικισμένοι με τόσα ταλέντα, τόση... τόση τελειότητα... Όλους σάς ζήλευνα. Όλους! Από μικρούλα. Ακόμα και τον

αδελφό μου...» ουρλιάζει κάποια στιγμή η ηρωίδα του βιβλίου μου στη Νεφέλη, τη μητέρα της.

*Γιατί προσπαθεί να καταλάβει τον εαυτό της.
Και να τον αποδεχτεί.*

Είναι άραγε εύκολο να ανακαλύψουμε τον εαυτό μας και να τον αγαπήσουμε; Μήπως τον ψάχνουμε μια ολόκληρη ζωή;

Μεγαλώνοντας δίνουμε μάχη με την ίδια μας την καρδιά. Προσπαθούμε να μεταφράσουμε τη ζωή. Παλεύουμε να κατακτήσουμε τα όνειρά μας. Οι αρνητικές μας σκέψεις και η ανστηρή κριτική που κάνουμε στον εαυτό μας επηρεάζουν την εικόνα του μέσα μας.

Ταυτόχρονα παλεύουμε να οικοδομήσουμε τις δικές μας αξίες, να ξεδιαλύνουμε όλα όσα μας έχουν διδάξει οι γονείς μας, το σχολείο, η ίδια η κοινωνία, να τινάξουμε από πάνω μας τα ψεύτικα, να κρατήσουμε τα αληθινά, να ισορροπήσουμε το υπερεγώ με το εγώ μας.

«...Η μαμά πιστεύει ακράδαντα πως όλοι οι άνθρωποι είναι μικροί άγγελοι. Έτσι με έκανε να το πιστεύω κι εγώ. Πόσο άδικο είχε όμως, πόσο άδικο... Όλοι το παθαίνουμε αυτό. Όταν είμαστε μικρούλια, πιστεύουμε ό,τι μας λένε οι γονείς μας. Γεμίζει το κεφάλι μας με τις συμβουλές τους. Χρόνο με το χρόνο αρχίζουμε να χτίζουμε την προσωπικότητά μας πάνω στα δικά μας πιστεύω, στις δικές μας εμπειρίες. Μαθαίνουμε από τα άπειρα λάθη μας. Κι οι γονείς μας γλιστράνε ξαφνικά από το θρόνο πάνω στον οποίο τους είχαμε βάλει να καθίσουν. Γκρεμίζονται μαζί και οι κορόνες που τους είχαμε ακουμπήσει στο κεφάλι. Και τότε τα πιστεύω μας αρχίζουν να διαμορφώνονται ανάλογα με τις δικές μας εμπειρίες, να διαφέρουν λίγο ή πολύ απ' όλα όσα μας έλεγαν χρόνια ολόκληρα οι γονείς μας. Δε λέω, θα ήταν υπέροχα αν ο κόσμος ήταν πλασμένος όπως τον νιώθει η μητέρα μου.

»Αλλά δεν είναι...»

Η Άρτεμη δυσκολεύεται να αποδεχτεί τους γονείς της και να τους καταλάβει. Δυσκολεύεται να συνειδητοποιήσει πως όλοι οι άνθρωποι κάνουν λάθη.

Μεταμορφώνεται σιγά σιγά σε γυναίκα κι αναζητάει την καινούργια της ταυτότητα. Ο έρωτας γίνεται μέσο κατανόησης του εαυτού της. Ερωτεύεται τον έρωτα, όπως όλα τα κορίτσια στην ηλικία της. Ερωτεύεται για να αποδείξει τη γυναικεία της ταυτότητα, πληγώνεται, γεμίζει εμπειρίες, παλεύει να χτίσει την προσωπικότητά της, να καταλάβει τον εαυτό της και να τον αποδεχτεί. Σύντροφός της αγώριστος, στα δύσκολα αλλά και στα εύκολα μονοπάτια της ζωής, ένα άρωμα που την πλημμυρίζει συναισθήματα ασφάλειας, ένα άρωμα που τη μαγεύει, το άρωμα της βανίλιας...

Δεν υπάρχει μαγική συνταγή για τους γονείς. Συνταγή με την οποία θα μπορούσαν να βοηθήσουν τα παιδιά τους σε αυτό τον δύσκολο αγώνα της ενηλικίωσης, στον αγώνα να αγαπήσουν και να αποδεχτούν τον εαυτό τους με όλα τα προτερήματα και τα ελαττώματά του. Υπάρχει μονάχα σεβασμός στα συναισθήματα του παιδιού τους, θετικά ή αρνητικά.

Υπάρχει μονάχα η ελευθερία να του επιτρέψουμε να νιώσει ποιο είναι, να συνειδητοποιήσει τον εαυτό του, επιτρέποντάς του να διαφέρει από μας.

Παρέα με την Άρτεμη αναζητάει την ταυτότητά της και η Ελλάδα. Σε μια εποχή που χαίρεται, μπερδεύεται, αλλάζει, ανακουφίζεται, πληγώνεται, αποπροσανατολίζεται. Στην εποχή του προσδιορισμού της ευρωπαϊκής της ταυτότητας, στα χρόνια του ευρώ.

Η Άρτεμη είναι το παιδί με το γρατσουνισμένο γόνατο. Προσπαθεί να ανακαλύψει τα μπράτσα των πεύκων, τη γλώσσα των ψαριών, να καταλάβει γιατί τα όνειρα πρέπει να παραμένουν ακούρευτα. Λατρεύει έναν ποιητή. Τον αποκαλεί φίλο της.

Η Άρτεμη λατρεύει τον Οδυσσέα Ελύτη.

Τον ποιητή του «Ηλιου του Ηλιάτορα» και της αλμύρας του Αιγαίου. Του ποιητή των αισθήσεων. Συντροφιά του τη μεθάει ο

χυμός του ήλιου, δέχεται να γίνει σιγά σιγά η μικρή Πορτοκαλένια. Συντροφιά του αφήνεται σε ένα φιλί, γίνεται γυναίκα...

Για την Άρτεμη, για όλους τους Έλληνες, ο Οδυσσέας Ελύτης δεν έχει πεθάνει. Γιατί ποτέ δεν πεθαίνει κάποιος που ζει κι αναπνέει μέσα μας. Κρύβεται μέσα στα κοχύλια, αντηχεί μαζί με το Αιγαίο, κρύβεται και μέσα στο μπλε που ξοδεύει ο Θεός για να μην Τον βλέπουμε...

Το Άρωμα Βανίλιας ταξιδεύει και στην αγάπη. Γιατί πιστεύω πως η αγάπη είναι ο μόνος δρόμος. Και σ' αυτό το μυθιστόρημα τραγουδάνε άγγελοι. Ή όπως ακριβώς λέει ο αγαπημένος μου ποιητής:

«Οι άγγελοι τραγουδάνε. Και οι ερωτευμένοι επίσης.

Πίσω από κάθε ανάταση, από κάθε μεράκι, μια κιθάρα περιμένει έτοιμη να πάρει τα λόγια και να τα ταξιδέψει από χείλη σε χείλη.

Δεν είναι λίγο αυτό.

Είναι η χαρά να δίνεις χαρά στους άλλους, είναι αυτό που μας βαστάει στη ζωή...»

Σας εύχομαι ένα συναρπαστικό ταξίδι μέσα σε αυτό το βιβλίο, ένα ταξίδι στα αρώματα και στα χρώματα της καρδιάς σας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τις Εκδόσεις Ψυχογιός. Γιατί κάθε φορά που γράφω ξέρω πως θα αγκαλιάσουν το βιβλίο μου λες κι είναι μωρό. Θα το μεγαλώσουν και θα το θεωρεύσουν στον κόρφο τους.

Θα ήθελα να δανειστώ και τα λόγια του Ελύτη, να φωνάξω σε καθέναν από εσάς:

«Σ' αγαπώ, σ' αγαπώ, μ' ακούς;»

Γιατί η αγάπη, η υποστήριξη και η τρυφερότητά σας μου δίνουν καθημερινά δύναμη, κουράγιο κι απέραντη χαρά για να συνεχίσω το μοναδικό, το συναρπαστικό ταξίδι της γραφής.

ΡΕΝΑ ΡΩΣΣΗ-ΖΑΪΡΗ

Ακουσα φωνές!
Ακουσα φωνές! Κι ήταν τόσο δυνατές, που με ξε-
κούφαναν.
«Ανοίξτε! Αστυνομία! Ανοίξτε την πόρτα».
Το κεφάλι μου γυρνούσε.

Βρισκόμουν στο λούνα παρκ.

Ψηλά, πολύ ψηλά. Στη μεγάλη, τεράστια ρόδα.

*Και γελούσε γύρω μου ο κόσμος ολόκληρος και γυρνούσε, γυρ-
νούσε, για να ενωθεί με το γαλάζιο του ουρανού, το χρυσαφένιο του
ήλιου. Ξεκαρδίζονταν τότε στα γέλια τα μικρά άσπρα σύννεφα. Γε-
λούσαν τόσο πολύ, που διαλύονταν ένα ένα στην απέραντη τρυφε-
ρή αγκαλιά του ουρανού. Κι εκείνος τα γαργαλούσε κι έφτιαχνε με
το μεταξένιο τους βαμβάκι προβατάκια και γατάκια και μικρού-
τσικα ελεφαντάκια με κάτι παράξενα μπλεγμένες προβοσκίδες.*

*Έτρεχε μαζί μου κι ο αέρας κι ίσιωνε τα σγουρά μου μαλ-
λιά. Ανεβοκατέβαινε μαζί μου κι ο αέρας, μικρό παιδί ήταν κι
αυτός, ήθελε να παίξει. Πολύχρωμη η κούνια μου, πολύχρωμα
όλα γύρω μου. Ένα κόκκινο μπαλόνι στην αγκαλιά μου και μια
μεγάλη σακούλα με βουτυρωμένο ποπκόρν, κάτασπρα κομμα-
τάκια καλαμποκιού, που έπεφταν λίγα λίγα, σαν ζαχαρωμένες
νιφάδες του χιονιού, και χάνονταν στο άπειρο, καθώς γυρνούσε
γρήγορα γρήγορα η ρόδα, παίρνοντας μαζί της και τις ανάσες
μου. Ανεβοκατέβαινε ξέφρενα κι η κούνια μου μαζί με τη ρόδα,
τσιρίζα χαρούμενη εγώ κι έσφιγγα πάνω μου τον αρκούδο μου.*

*«Μη φοβάσαι! Δεν είναι αλήθεια. Παίζουμε τώρα», του φώνα-
ξα, γιατί η μικρή του καρδιά χτυπούσε σαν τρελή από την αγωνία.
Δεν του άρεσε να τον ανεβάζω στη ρόδα...*

Οι αγριεμένες φωνές ξανακούστηκαν:

«Ανοίξτε! Αστυνομία! Ανοίξτε την πόρτα».

‘Όχι, όχι. Σταματήστε. Μη φωνάζετε έτσι! Δεν αντέχω να σας ακούω!

«Με πονάει τόσο πολύ το κεφάλι μου», μουρμούρισα παραπονιάρικα.

«Θα σου περάσει, μωρό μου!» μου απάντησε ο καπετάνιος της καρδιάς μου και με κοίταξε με λατρεία.

Μεμιάς σταμάτησα να πονάω. Μεμιάς βρέθηκα χωμένη μέσα στην αγκαλιά του. Φεύγαμε από τα δύσκολα. Αφήναμε πίσω μας όλα τα πονεμένα. Ονειρεμένα ήταν...

Έσκιζε το πλεούμενό μας τα ήρεμα νερά κι αφήναμε νύχτα το λιμάνι, σαν κλέφτες της αγάπης, σαν εραστές του ονείρου. Λαμπερά αστεράκια πάνω στη γη, τα φώτα του νησιού πίσω μας, κι εμείς μυρίζαμε το θαλασσινό αεράκι που γινόταν ένα με τα κύτταρά μας κι εμείς γενόμεσταν το φιλί μας, που θύμιζε αλμύρα κι ατόφιο χρυσάφι. Ναι. Έτσι. Έτσι.

Είναι πανέμορφη η ζωή. Ουράνια ρόδα του λούνα παρκ, θαλασσινό караβάκι του έρωτα...

«Ανοίξτε! Αστυνομία! Ανοίξτε την πόρτα, αλλιώς θα τη σπάσουμε!»

Οι άγριες φωνές που δε σταματούσαν να με κουφαίνουν τρόμαξαν τον αγαπημένο μου. Ξαφνικά παρατήρησε την αγκαλιά μου, έφυγε μακριά μου. Τον έβλεπα να απομακρύνεται πάνω στο σκάφος, να πλησιάζει στην πλώρη. Φώναξα, ούρλιαξα το όνομά του, μα δε με άκουσε. Κι ύστερα έκανε μια βουτιά και χάθηκε στα κατάμαυρα νερά της θάλασσας.

«‘Όχι! ‘Όχι!» ούρλιαξα. «Μη με αφήνεις μόνη μου! Σε παρακαλώ!»

Οι άγριες φωνές συνεχίζονταν, κάνοντας τους σφυγμούς της καρδιάς μου να χτυπούν τρελά. Έπρεπε να κλείσω τα αυτιά μου για να μην τους ακούω. Προσπάθησα να κουνηθώ. Δεν μπορούσα. Και δεν ήξερα καν πού βρισκόμουν...

Ξαφνικά άκουσα να κοπανούν δυνατά εκείνη την πόρτα που φώναζαν τόση ώρα να τους την ανοίξουν. Κι ύστερα άκουσα να την κλοτσάνε.

Τι ήθελαν;

Δυνατά βήματα ακούστηκαν. Κάποιοι έρχονταν κοντά μου. Καταπάνω μου. Ποιοι ήταν;

Ήταν η αστυνομία;

Είχε έρθει κι ο αγαπημένος μου μαζί τους;

Αλλά εκείνος δε θα φώναζε έτσι. Δε θα με τρομάζε. Ποτέ του δε με είχε τρομάξει. Εκείνος θα ερχόταν από πάνω μου, θα έσκυβε και θα με φιλούσε τρυφερά. Θα με έκανε να νιώσω ασφάλεια, γαλήνη... Γιατί μ' αγαπούσε. Γιατί ήμουν η Ζαχαρένια του.

Το στόμα μου μύριζε ολόκληρο κανέλα. Κανέλα και κάτι άλλο. Κάτι άλλο πικρό, που δεν μπορούσα να προσδιορίσω.

Επιστράτευσα όλη μου τη δύναμη για να καταφέρω να ανοίξω τα μάτια μου. Βρισκόμουν σε ένα δωμάτιο με γαλάζια χρώματα στους τοίχους. Ναι. Το ήξερα καλά αυτό το δωμάτιο. Βρισκόμουν στο δικό μου σπίτι. Το σπίτι που είχα νοικιάσει σε ένα νησί. Ποιο νησί; Δε θυμόμουν.

Μα γιατί γύριζαν όλα γύρω μου;

Ήμουν ξαπλωμένη στον καναπέ. Το ένα μου χέρι ακουμπούσε στο πάτωμα. Προσπάθησα να το σηκώσω. Ήταν αδύνατον. Έστριψα με δυσκολία το κεφάλι μου και το κοίταξα.

Το δεξί μου χέρι ακουμπούσε στο πάτωμα κι έσφιγγε δυνατά κάτι. Κάτι παγωμένο, ψυχρό, μεταλλικό.

Μα τι ήταν; Τι...

Τη στιγμή που τρεις μεγαλόσωμοι άντρες στάθηκαν από πάνω μου φωνάζοντας άγρια, κατάλαβα πως έσφιγγα στο χέρι μου ένα περίστροφο.

Άνοιξα τη χούφτα μου κι άρχισα να ουρλιάζω.

Ένας από τους άντρες με ανασήκωσε, με ανάγκασε να καθίσει στον καναπέ. Φορούσε στολή αστυνομικού. Σταμάτησα απότομα το ουρλιαχτό μου.

«Τι... τι συμβαίνει; Τι έγινε; Με τρομάξατε», του ψιθύρισα.

«Είσατε η κυρία Άρτεμη Δανίκου;» με ρώτησε.

Ήμουν; Ναι. Ήμουν. Αυτό τουλάχιστον το θυμόμουν καλά.

Κούνησα ανεπαίσθητα το κεφάλι μου.

Ήμουν η Άρτεμη Δανίκου, η κόρη του Άγγελου και της Νεφέλης. Άντε και της Άρτεμης.

«Εγώ έχω δύο μητέρες. Το ξέρετε;» τον ρώτησα.

«Συλλαμβάνεστε. Συλλαμβάνεστε ως ύποπτη για ανθρωποκτονία», μου είπε εκείνος αυστηρά και με σήκωσε απότομα όρθια.

Για μια στιγμή έχασα την ισορροπία μου. Όλα γύρω μου συνέχισαν να γυρίζουν.

Με πλησίασε κι άλλος αστυνομικός. Με βοήθησαν και οι δύο μαζί να σταθώ στα πόδια μου. Νόμιζα πως το έκαναν επειδή με λυπήθηκαν. Έκανα λάθος.

Το μόνο που ήθελαν ήταν να καταφέρουν να μου περάσουν τις χειροπέδες... Γύρισα το κεφάλι μου και τους κοίταξα. Με απόγνωση. Με απορία.

Όμως το ύφος τους ήταν σκληρό, επαγγελματικό.

Άρχισαν να μου λένε κάτι για τα δικαιώματά μου. Αλλά τα λόγια τους ηχούσαν στα αυτιά μου τόσο παράξενα. Δεν κατάλαβα να τίποτα.

Κατέβασα το κεφάλι μου και κοίταξα το όπλο που τώρα βρισκόταν πεταμένο στο πάτωμα.

Ήταν το περίστροφο που είχα ανακαλύψει σφιγμένο στη χούφτα μου.

«Εγώ... εγώ... Δε σκότωσα κανέναν εγώ...» μουρμούρισα ξαφνικά.

Κι ύστερα λιποθύμησα.

Στα χέρια τους.

1

*Όλα έπρεπε να γίνουν. Μόνο η νύχτα
δεν έπρεπε γλυκιά έτσι τώρα να 'ναι,
να παίζοννε τ' αστέρια εκεί σαν μάτια
και σα να μου γελάνε.*

«Μόνο», Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

Αλήθεια, πώς περνάνε τόσο γρήγορα τα χρόνια; Λες και τα κυνηγούν και τρέχουν για να ξεφύγουν, λες και θέλουν να προλάβουν κάτι. Τι; Κανείς δεν ξέρει. Όμως περνάνε και φεύγουν και χάνονται. Περνάνε κι από τη μια στιγμή στην άλλη γίνεσαι είκοσι, τριάντα, σαράντα χρονών... Χωρίς καν να το καταλάβεις!

Μόνο αν χωθείς στις σήραγγες του νου, στις αναμνήσεις, στα λόγια, στις σκέψεις, στα συναισθήματα του τότε, του κάποτε, μόνο τότε νιώθεις πως έζησες. Με τα ωραία, με τα άσχημα, δεν έχει σημασία αυτό. Αυτό που μετράει είναι πως έζησες.

Πολλές φορές κλείνω τα μάτια και χάνομαι στις σκέψεις που έκανα παιδούλα. Θυμάμαι τον εαυτό μου παιδί, μιλάω στ' αλήθεια σαν παιδί. Μέχρι που ξαναζώ και τις σκανταλιές μου! Γυρίζω πίσω σε εκείνα τα μεταξένια χρόνια που κεντούσαν βελονιά βελονιά το μέλλον μου.

Είναι παράξενο, αλλά θυμάμαι τόσο καλά το καθετί...

Μου αρέσει πολύ να ταξιδεύω πίσω στο παρελθόν. Α, ναι! Μου αρέσουν και τα μανταρίνια. Πάντα μου άρεσαν γιατί με συνδέουν με τα παιδικά μου χρόνια. Αλλά και γιατί τρελαίνομαι για το έντονο πορτοκαλί χρώμα τους, τρελαίνομαι να ξεφλουδίζω μία μία τις φετούλες τους. Αφαιρώ αργά αργά και προσεκτικά την πέτσα τους, ακουμπάω κάθε φέτα απαλά στο στόμα κι ύστερα κλείνω τα μάτια κι αφήνω την πλούσια, ζουμερή, γλυκιά γεύση να κυλήσει ηδονικά μέχρι κάτω στο λαιμό μου. Μου αρέσουν και τα κουκούτσια τους. Μικρούλα τα μάζευα ένα ένα, τα έκρυβα στις τσέπες μου κι ύστερα, μόλις έβρισκα την ευκαιρία, τα έφτυνα πάνω στον αδελφό μου. Κι εκείνος τσίριζε νευριασμένος κι ύστερα με κυνηγούσε με μανία σε ολόκληρο το σπίτι, για να με πιάσει και να με τιμωρήσει.

Πλάκα είχε!

Ναι. Μου άρεσαν και μου αρέσουν πολύ τα μανταρίνια. Γιατί μου μοιάζουν. Δεν είναι τόσο εντυπωσιακά σαν τα πορτοκάλια. Πρέπει να φας δυο τρία για να χορτάσεις. Είναι μικρούλκα και δε θεωρούνται τα πρώτα φρούτα του χειμώνα. Δευτερεύων είναι ο ρόλος τους. Πρώτα αγοράζουμε μήλα, μετά πορτοκάλια κι ύστερα μανταρίνια. Οι περισσότεροι τουλάχιστον. Κομπάρσοι είναι αυτά τα φρούτα. Ακόμα και η μανταρινιά είναι μικρό δέντρο, ευαίσθητο, καταστρέφεται εύκολα από το κρύο. Το μανταρίνι, εντάξει, μοιάζει με το πορτοκάλι. Αλλά δεν είναι πορτοκάλι. Ούτε καν σφαιρικό σχήμα δεν έχει. Είναι ελλειψοειδές. Όταν ήμουν μικρή πίστευα πως έχει ελλείψεις αυτό το φρούτο, γι' αυτό και πήρε αυτό το σχήμα.

Κι εγώ δεν είμαι καθόλου εντυπωσιακή. Το αντίθετο θα έλεγα. Κοντή, άσημη μανταρινιά, ευαίσθητη, γεμάτη ελλείψεις...

Η μητέρα μου, η Νεφέλη, ήξερε πόσο πολύ μου αρέσουν αυτά τα φρούτα κι όταν ήμουν μικρούλα μού έφτιαχνε μανταρινότρουφες. Χρησιμοποιούσε φλούδες μανταρινιών, αμύγδαλα ασπρισμένα, λικέρ μανταρίνι και ζάχαρη. Ακόμα και σοκολατάκια με μανταρίνι μού έφτιαχνε. Δύσκολη συνταγή, γιατί θέλει άλεσμα

η μανταρινόφλουδα, βράσιμο με τη ζάχαρη και το χυμό από τα μανταρίνια κι ύστερα ανακάτεμα με όλα τα υπόλοιπα υλικά, το κακάο, τη φρυγανιά, την καρυδόψιχα, το κονιάκ, την κουβερούρα κι ούτε κι εγώ ξέρω τι άλλο.

Όμως η μαμά μου έχει ταλέντο στη ζαχαροπλαστική κι όταν καταπιάνεται με τα υλικά της τίποτα δεν της φαίνεται δύσκολο. Κι επιπλέον ήθελε να με ευχαριστήσει. Όλους θέλει να τους ευχαριστεί η μαμά μου. Κάποιες φορές νομίζω πως γεννήθηκε για να προσφέρει. Ήταν και παραμένει η καλύτερη ζαχαροπλάστρια του κόσμου, στα μάτια μου τουλάχιστον. Έχει δικά της ένα σωρό ζαχαροπλαστεία στα νησιά του Αργοσαρωνικού. Τα γλυκά της είναι πασίγνωστα. *Γεύσεις Αγάπης* τα λένε, όνομα και πράγμα. Τα παρασκευάζει με άπειρη φροντίδα, αγάπη θα την έλεγες, κι ο κόσμος κάνει ουρά για να τα αγοράσει.

Ναι. Όλοι στην οικογένειά μου είναι ταλαντούχοι. Ο πατέρας μου, ο Άγγελος, είναι ένας από τους πιο διάσημους σολίστ κλασικής κιθάρας. Κάνει περιοδείες ανά τον κόσμο, δίνει κονσέρτα στις πιο ονομαστές αίθουσες συναυλιών αλλά κι ως σολίστ σε μεγάλες ορχήστρες. Έχει τιμηθεί με ένα σωρό βραβεία, επαίνους και διακρίσεις. Όλοι τον θαυμάζουν για την τεχνική του αρτιότητα. Γράφει και μουσική, θεσπέσια μουσική, κι όλοι τρέχουν να αγοράσουν τις δημιουργίες του. Ανάρπαστη γίνεται η δουλειά του. Οι δημοσιογράφοι μάς παίρνουν συνέχεια τηλέφωνο και ζητούν συνεντεύξεις του για τις εφημερίδες και τα περιοδικά. Όσο για την τηλεόραση... Εντάξει, η τηλεόραση, εδώ στην Ελλάδα τουλάχιστον, δεν ασχολείται και τόσο με την τέχνη. Όταν όμως ο μπαμπάς ταξιδεύει στο εξωτερικό, δεν προλαβαίνει να εμφανίζεται στη μικρή οθόνη.

Αλλά κι ο μικρός μου αδελφός, ο Αλέξανδρος, δεν πάει πίσω. Ζωγραφίζει. Από μικρός ζωγράφιζε. Κι από την πρώτη στιγμή που έπιασε στα χέρια του μπογιές όλοι έμειναν με ανοιχτό το στόμα. Έχει μεγάλο ταλέντο στη ζωγραφική, αρραδιάζει τόσο απλά και τόσο εύκολα τα συναισθήματά του σε ένα κομμάτι χαρ-

τί. Κάποια μέρα οι πίνακές του θα τον κάνουν διάσημο κι αυτόν. Όλοι θα μιλάνε για χάρη του.

Έχουμε επτά χρόνια διαφορά με τον Αλέξανδρο. Εγώ γεννήθηκα το 1975 κι εκείνος το 1982. Με τα χρόνια η ηλικιακή διαφορά μας άρχισε να μη φαίνεται και τόσο πολύ. Αυτό που φαίνεται όμως από την πρώτη στιγμή που μας γνωρίζει κάποιος είναι πως εκείνος ξεχωρίζει, ενώ εγώ όχι...

Ναι. Νιώθω περηφάνια και χαρά για την οικογένειά μου. Γιατί εκτός από ταλαντούχοι είναι και όμορφοι. Πολύ όμορφοι. Αλήθεια λέω. Ο ένας πιο όμορφος από τον άλλο. Ο ένας καλύτερος από τον άλλο. Με δυο λόγια, είναι ευλογημένοι από τον Θεό. Η Νεφέλη, η μαμά μου, έχει σκούρα μπλε μάτια, άσπρη αλαβάστρινη επιδερμίδα και μακριά κατακόκκινα μαλλιά. Ατόφιο κόκκινο χρυσάφι είναι τα μαλλιά της, όπως της λέει πολύ συχνά ο μπαμπάς. Σκέτη κούκλα.

Αλλά κι ο μπαμπάς μου, ο Άγγελος, είναι ψηλός κι εντυπωσιακός. Έχει ξανθά μαλλιά στο χρώμα του ήλιου και γαλάζια μάτια. Έβλεπα εγώ πώς τον κοίταζαν όλες οι γυναίκες στις συναυλίες που με έπαιρνε μαζί του. Αυτές που έδινε στην Ελλάδα. Ξετρελαίνονταν περισσότερο για το παρουσιαστικό του παρά για τη μουσική του. Αλλά δεν του το είπα ποτέ, γιατί ήμουν σύγουρη πως θα θύμωνε.

Όσο για τον αδελφό μου; Αυτός κι αν ξεχωρίζει! Είναι ολόιδιος η μητέρα μου. Στην αρχή, όταν γεννήθηκε, χάρηκα πολύ που θα είχα κι εγώ μια παρέα για να παίζω. Όμως το μόνο που δεν είχα ήταν αυτό: παρέα. Γιατί δεν ήξερα πως τα μωρά έρχονται στον κόσμο τόσο μικρούλικά, δεν ήξερα πως απαιτούν όλο το χρόνο των γονιών τους. Από την πρώτη στιγμή που τον έφεραν στο σπίτι μας άλλαξαν οι ισορροπίες. Παρόλο που εγώ τον περίμενα υπομονετικά στην εξώπορτα του σπιτιού μας να έρθει από το νοσοκομείο μαζί με τη μαμά, παρόλο που κρατούσα στα χέρια μου ένα μπουκέτο με άσπρα τριαντάφυλλα, που μου είχε αγοράσει ο μπαμπάς. Η μαμά με αγκάλιασε σφιχτά και μου

είτε πόσο πολύ της είχα λείψει τις ημέρες που δεν ήταν στο σπίτι. Ξέφυγα από την αγκαλιά της κι έριξα μια πρώτη ερευνητική ματιά στο μωρό. Δεν πρόλαβα να το κοιτάξω κι εκείνο άρχισε να κλαίει σπαραχτικά.

«Πεινάει», το δικαιολόγησε αμέσως η μαμά.

Με μισεί, σκέφτηκα εγώ.

Μίσος... Την ήξερα καλά αυτή τη λέξη, γιατί στην τάξη μου υπήρχε ένα άτακτο αγόρι που δε με συμπαθούσε καθόλου. Μου τραβούσε συνέχεια τα μαλλιά και μου φώναζε «Σε μισώ». Που σημαίνει θέλω να σε κάνω να πονέσεις, δε σε θέλω δίπλα μου.

Και είχα δίκιο. Γιατί ο αδελφός μου άρπαξε μεμιάς τη θέση μου στην καρδιά της μαμάς και του μπαμπά. Έγινε το καμάρι τους. Τον βάφτισαν Αλέξανδρο μόνο και μόνο γιατί τους άρεσε αυτό το όνομα. Αναρωτιέμαι αν βαθιά μέσα τους περιμένουν να γίνει κι αυτός Μέγας...

Είχα δύο παππούδες. Έτσι τουλάχιστον νόμιζα. Ο Νικήτας, ο μπαμπάς του μπαμπά, είχε πεθάνει. Δεν τον γνώρισα. Έτσι φώναζα «παπού» τον Νικηφόρο, τον μπαμπά της μαμάς. Όμως, είτε τον φώναζα είτε δεν τον φώναζα, το ίδιο και το αυτό. Γιατί είχε πάθει εγκεφαλικό, όπως μου εξήγησαν, και δεν καταλάβαινε αυτά που του λέγαμε. Μόνο χαμογελούσε και μούγκριζε. Στην αρχή τον φοβόμουν. Δεν είχα συνηθίσει να μουγκρίζουν οι άνθρωποι. Μόνο οι αγελάδες. Σιγά σιγά όμως συνηθίσα, του μούγκριζα κι εγώ κι εκείνος γελούσε. Γελούσε τόσο πολύ, που έτρεχαν δάκρυα από τα μάτια του. Παράξενος παππούς.

Κι από γιαγιάδες; Είχα τη Μαριάνθη, που ήταν η μητέρα του μπαμπά. Δυσκολευόμουν να τη συμπαθήσω. Κάποια στιγμή στο σχολείο έμαθα τη λέξη «απόμακρη», που κόλλησε αμέσως με τη γιαγιά Μαριάνθη μέσα στο μυαλό μου. Πρέπει να ήταν πλούσια γιατί ζούσε στο ωραιότερο σπίτι του Πόρου. Μέχρι και πισίνα είχε αυτό το σπίτι, αλλά από τότε που πέθανε ο άντρας της ο Νικήτας δεν τη γέμιζε ποτέ με νερό. Τι κρίμα!

Το σπίτι της ήταν χτισμένο ψηλά, πολύ ψηλά, σε ένα μέρος που

φάνταζε βουνό στα μάτια μου όταν ήμουν μικρή. Αργότερα όμως έμαθα πως λεγόταν λόφος. Η γιαγιά Μαριάνθη δεν έβγαινε συχνά από εκεί μέσα. Για να πω την αλήθεια, τη φοβόμουν λίγο αυτή τη γιαγιά και δε σταμάτησα ποτέ να τη φοβάμαι, όπως τον παππού τον Νικηφόρο. Πλούσια μάγισσα μου φάνταζε, απομονωμένη στον πύργο της. Μου φάνταζε και μυτερή. Ναι, αλήθεια. Είχε μια μυτερή μύτη, μυτερά και μακριά νύχια, βαμμένα πάντα ροζ, φορούσε και μυτερά καπέλα. Πλάκα είχε. Δε γελούσα όμως ποτέ μπροστά της, γιατί μπορεί να μου έκανε μάγια. Κι όποτε με έπιαναν τα γέλια με τα καπέλα κι όλα τα μυτερά της, έκλεινα το στόμα μου με το χέρι μου, για να μην καταλάβει πως την κοροΐδευα.

Ευτυχώς ανηφορίζαμε στο σπίτι της στο λόφο μόνο στις γιορτές. Μαζευόμαστε όλοι στη μεγάλη χρυστάλλινη τραπεζαρία της κι αμέσως εμφανίζονταν κάτι κύριοι και κυρίες, ντυμένοι με τα καλά τους ρούχα, οι οποίοι μας σερβίριζαν, χωρίς να μιλάνε. Μόνο «μάλιστα, κυρία» έλεγαν στη γιαγιά κάθε λίγο και λιγάκι, όταν τους ζητούσε κάτι με την αυστηρή της φωνή. Εγώ δεν έπρεπε να κάνω αταξίες, δεν έπρεπε να παίζω για να μη σπάσω τα τραπεζάκια, τα βάζα, τα μπιμπελό, τα ποτήρια κι ό,τι άλλο χρυστάλλινο υπήρχε εκεί μέσα. Ήμουν αναγκασμένη να τρώω και το φαγητό μου, ακόμα κι όταν δε μου άρεσε.

«Άρτεμη! Τρώγε!» τσίριζε κάθε τόσο η γιαγιά, όταν δεν μπορούσα να καταπιώ την μπουκιά μου και την κλωθογύριζα μέσα στο στόμα μου.

Με κοίταζε και με ένα βλέμμα...

Κατάπινα τότε. Με το ζόρι.

Αυτοί οι κύριοι και οι κυρίες μάς σερβίριζαν πρώτο πιάτο και δεύτερο, όλα χάλια. Ούτε μία φορά δε μας έδωσαν πατάτες τηγανητές. Ούτε καν παγωτό. Τα φαγητά είχαν κάτι παράξενα ονόματα και κάτι παράξενες γεύσεις. «Γκουρμέ» τις ονόμαζε η μαμά, που ήξερε από τέτοια, γιατί όταν ήταν μικρή είχε σπουδάσει ζαχαροπλαστική στο Παρίσι. «Μπλιαχ» τις έλεγα εγώ. Όχι δυνατά. Από μέσα μου.

Όταν δε με κοίταζαν έφτυνα το φαγητό μου σε χαρτοπετσέτες. Ύστερα τις έχωνα προσεκτικά κάτω από το πουλόβερ μου για να ταΐσω το σκύλο μου, τον Άρτεμο, όταν θα γυρνούσα σπίτι. Μια φορά όμως σηκώθηκα απότομα κι οι χαρτοπετσέτες γλίστησαν από το πουλόβερ μου, έπεσαν κάτω και τα φαγητά λέρωσαν το χαλί της γιαγιάς.

Έβαλε κάτι φωνές, μα κάτι φωνές...

Όχι, δε μου άρεσε καθόλου αυτή η γιαγιά. Γι' αυτό και δεν ήθελα να την επισκέπτομαι στο μεγάλο της σπίτι, στον μικρό λόφο. Αναρωτιόμουν αλήθεια πώς γέννησε αυτή η «μυτερή» και στριμμένη γιαγιά έναν τόσο καλό μπαμπά σαν τον δικό μου.

Αντίθετα, η γιαγιά μου η Αγγελική, η μαμά της μαμάς, ήταν η καλύτερη γιαγιά του κόσμου. Σκέτη αγκαλιά, σκέτη γλύκα. Δε με μάλωνε ποτέ κι εγώ της έκανα όλα τα χατίρια για να μην τη στενοχωρήσω την καημένη, που είχε στο σπίτι της τον παππού που μούγκριζε. Μου αγόραζε ένα σωρό παιχνίδια, εκείνη ήταν που μου πήρε και το ποδήλατό μου. Τη λάτρευα. Μαγείρευε όλα τα φαγητά που μου άρεσαν, τηγάνιζε πατάτες όσες φορές ήθελα, μου έλεγε παραμύθια και τραγούδια, με πήγαινε και μακρινές βόλτες. Την αγαπούσα τόσο πολύ!

Ήμουν το καμάρι της!

Μέχρι τη στιγμή που γεννήθηκε ο Αλέξανδρος, εγώ ήμουν το καμάρι όλων. Το μεγαλύτερο καμάρι της Νεφέλης και του Άγγελου. Εγώ και μόνο εγώ. Μετά όμως...

Αν έπρεπε να περιγράψω τον εαυτό μου, θα έλεγα πως είμαι ένα περίεργο πλάσμα. Όμορφη δε με λες. Ναι, εντάξει, μοιάζω στον πατέρα μου, αλλά τελικά αν γεννιόταν γυναίκα δε θα τον έλεγες κι εντυπωσιακό.

Υπάρχουν πολλά πράγματα που με εκνευρίζουν πάνω μου. Πρώτα απ' όλα τα μαλλιά μου. Είναι σγουρά, ακατάστατα, κάνουν πάντα του κεφαλιού τους και δε χτενίζονται με τίποτα. Μοιάζουν με ξανθιά, φουντωτή, ατημέλητη κάσκα. Τα μισώ. Κι εκείνα με μισούν και το δείχνουν καθημερινά. Έχω πάρει

διαζύγιο μαζί τους. Μου φτάνει που τα κουβαλάω. Μου φτάνει που αντικρίζω καθημερινά με άπειρη ζήλια τις μακριές μεταξένιες κατακόκκινες μπουκλες της μητέρας μου. Όταν τις χαϊδεύω, μοιάζουν με μετάξι. Τι τυχερή που είναι!

Αυτό που βλέπεται, αν μπορώ να το πω έτσι, είναι τα μάτια μου. Ευτυχώς. Είναι γαλάζια και στην Ελλάδα αρέσουν τα γαλάζια μάτια. Όσο για το σώμα μου, είμαι κοντή, αρκετά κοντή, και παχουλή. Δυστυχώς, δεν κληρονόμησα το σωματότυπο του πατέρα μου. Που σημαίνει πως, όταν όλα τα κομψά μέλη της οικογένειάς μου πέφτουν με τα μούτρα στα νόστιμα φαγητά και στα γλυκά, εγώ πρέπει να κρατάω το στόμα μου κλειστό, γιατί αλλιώς...

Είμαι ένα κοντό παχουλό πλάσμα που κουβαλάει, θέλοντας και μη, μια ξανθή σγουρή περικεφαλαία.

Αυτό είμαι.

Δεν τον αγαπάω καθόλου τον εαυτό μου. Τα ίδια αισθάνεται κι αυτός για μένα, φυσικά.

Αλλά κανένας δε με καταλαβαίνει.

«Η ομορφιά κρύβεται μέσα στην ψυχή μας, Άρτεμη. Κι αυτή η ομορφιά είναι που μετράει στη ζωή», μου λέει συχνά η μαμά.

Χαζομάρες. Εγώ πιστεύω πως ομορφιά είναι αυτό που βλέπουν τα μάτια σου. Αλλά η μητέρα μου δεν είναι άσχημη, οπότε μπορεί να λέει ό,τι της κατεβαίνει στο πανέμορφο κεφάλι της.

Η δική μου η ζωή ξεκίνησε περίεργα. Πολύ περίεργα. Λίγο τραγικά, λίγο αστεία. Ούτε κι εγώ μπορώ να το εξηγήσω και τόσο καλά ακόμα. Τεσσάρων χρονών ήμουν όταν έμαθα πως η μαμά μου δεν υπήρχε πια. Μου το είπε η Νεφέλη, που μέχρι τότε νόμιζα πως ήταν η μαμά μου η πραγματική.

Δεν ήταν.

Γιατί μου εξήγησε πως η πρώτη μου μητέρα, αυτή που με γέννησε δηλαδή, είχε χαθεί. Εγώ ήξερα πως όταν χάνεται κάποιος ψάχνουν να τον βρουν. Αλλά τη δική μου τη μαμά δεν την έψαχναν, γιατί ήξεραν πού είχε πάει. Είχε ταξιδέψει στον ουρανό.

Δηλαδή είχε πεθάνει. Κι όταν πεθαίνεις δε γυρίζεις πίσω, όπως μου εξήγησε η Νεφέλη. Εκείνη τη μέρα κατάλαβα πως είχα δύο μαμάδες. Μία της κοιλιάς και μία της καρδιάς.

Δε με πείραξε τότε. Όχι, δε με πείραξε καθόλου. Γιατί η μαμά μου η Νεφέλη μ' αγαπούσε, γιατί η μαμά μου η Νεφέλη είχε μόνο εμένα να φροντίζει. Με ονόμασε παιδάκι της και μου έδωσε και το όνομα της μαμάς μου που είχε χαθεί. Με βάφτισε Άρτεμη, όπως έλεγαν κι εκείνη. Ήταν φίλη της η Άρτεμη και την αγαπούσε πολύ. Αγαπάει πολύ όλους τους ανθρώπους η μαμά μου.

Αυτό είναι το πρόβλημα.

Κάποια στιγμή αγάπησε και τον Αλέξη. Ετοιμάζονταν μάλιστα να παντρευτούν για να αποκτήσω κι εγώ έναν μπαμπά. Πολύ καλός άνθρωπος ήταν αυτός ο Αλέξης. Μου έκανε όλα τα χατίρια. Κι όλα ήταν ωραία και καλά, μέχρι που μια μέρα, έτσι στα ξαφνικά, παρουσιάστηκε στο σχολείο μου, νηπιαγωγείο πήγαινα τότε, ο πραγματικός μου μπαμπάς, ο Άγγελος.

Μπερδευτήκατε; Δίκιο έχετε. Εγώ να δείτε πόσο μπερδευτήκα. Γιατί τον πραγματικό μου πατέρα δεν τον είχα δει ποτέ από τη στιγμή που γεννήθηκα. Ήξερα βέβαια πως υπήρχε, μου είχε μιλήσει γι' αυτόν η Νεφέλη. Τον ήξερε από τότε που ήταν μικρούλα, ήταν φίλος της. Ζούσε μια στο Λονδίνο και μια στη Νέα Υόρκη κι έγραφε τη μουσική του. Κάποια στιγμή όμως επέστρεψε στην Ελλάδα, αγάπησε κι αυτός την Άρτεμη, τη μητέρα μου, κι ύστερα έφυγε ξανά στα ξένα, γιατί τον περίμενε η μουσική του. Δεν ήξερε όμως πως είχε μείνει έγκυος η Άρτεμη σε μένα και πως αμέσως μόλις με γέννησε πέθανε. Ήταν ευαίσθητη η πραγματική μου μαμά, είχε λευχαιμία. Και μια κι ήταν πολύ άρρωστη αναγκάστηκε να χαθεί, όπως σας εξήγησα. Οπότε είχα τελικά τρεις παππούδες και τρεις γιαγιάδες.

Αστείο δεν είναι;

Όμως οι γονείς της μητέρας μου της Άρτεμης δε μετράνε γιατί έχουν χαθεί κι αυτοί στον ουρανό.

Κι ενώ εγώ κόντευα να κλείσω τα έξι, ο Άγγελος, ο μπαμπάς

μου, ξαναγύρισε στην Ελλάδα κι αγάπησε, έτσι στα ξαφνικά, τη δεύτερη μαμά μου, τη Νεφέλη. Αυτή που είχε αγαπήσει εμένα και με είχε κάνει παιδί της καρδιάς της.

Αγαπώ, αγαπάς, αγαπά, αγάπησα, αγάπησες... αγάπησαν. Αμάν πια με αυτή την αγάπη που τα ανακατεύει όλα, που τους μπερδεύει όλους!

Ουφ! Ήμουν μικρούλα για να μπορέσω να το εκφράσω καλύτερα, αλλά πραγματικά της κρατούσα μούτρα της αγάπης. Ήμουν πολύ θυμωμένη μαζί της, ήμουν θυμωμένη και με τους μεγάλους. Γιατί αυτοί φταίνε. Μια αγαπούν τον ένα, μια τον άλλο και ανακατεύουν και τα παιδιά τους.

Μόλις γύρισε ο πραγματικός μου πατέρας από την Αμερική, η Νεφέλη είπε στον Αλέξη πως δεν τον αγαπούσε πια και παντρεύτηκε τον Άγγελο. Καλά έκανε δηλαδή, για να έχω κι εγώ έναν βιολογικό γονιό στην οικογένειά μου: τον μπαμπά μου. Βιολογικός γονιός σημαίνει αυτός που σε γέννησε. Σας το εξηγώ, γιατί είναι δύσκολη λέξη. Κι εγώ μέχρι να τη μάθω και να την καταλάβω πέρασε πολύς καιρός.

Ο Άγγελος κι η Νεφέλη παντρεύτηκαν. Μου αρέσει να χρησιμοποιώ τα ονόματά τους όταν μιλάω γι' αυτούς γιατί έχουν πανέμορφα ονόματα. Ήμουν και παρανυφάκι στο γάμο τους. Πολύ όμορφος γάμος. Σαν κι εκείνους που διηγούνται τα πιο μαγευτικά παραμύθια. Γεμάτος άσπρα τριαντάφυλλα και τη γλυκιά, συναρπαστική μουσική του μπαμπά μου. Όμως από την ημέρα του γάμου δε σταμάτησα να ανησυχώ. Κι αν αγαπούσε πάλι κανέναν άλλο καλό κύριο η Νεφέλη; Θα άλλαζα για τρίτη φορά μπαμπά;

Κι αν αγαπούσε πάλι καμία άλλη γυναίκα ο Άγγελος κι έφευγε μακριά μου; Θα με έπαιρνε μαζί του, αφού ήμουν η κόρη του, ή θα ζούσα με τη μαμά της καρδιάς μου;

Όμως, καθώς περνούσε ο καιρός κατάλαβα πως όσα έπρεπε να γίνουν είχαν γίνει. Γιατί, όπως λέει και η δεύτερη μαμά μου, η Νεφέλη, δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα αν αγαπήσει η καρδιά μας. Μόνο να ακολουθήσουμε το δρόμο της. Το δρό-

μο της αγάπης. Ευτυχώς για μένα όμως η καρδιά της συνέχισε να αγαπάει τον Άγγελο και να την αγαπάει κι εκείνος πολύ, κι έτσι σιγά σιγά αυτό το άγχος μού πέρασε.

Μου έμειναν όμως άλλα...

Η μαμά πιστεύει ακράδαντα πως όλοι οι άνθρωποι είναι μικροί άγγελοι. Έτσι με έκανε να το πιστεύω κι εγώ. Πόσο άδικο είχε όμως, πόσο άδικο... Όλοι το παθαίνουμε αυτό. Όταν είμαστε μικρούλια, πιστεύουμε ό,τι μας λένε οι γονείς μας. Γεμίζει το κεφάλι μας με τις συμβουλές τους. Χρόνο με το χρόνο αρχίζουμε να χτίζουμε την προσωπικότητά μας πάνω στα δικά μας πιστεύω, στις δικές μας εμπειρίες. Μαθαίνουμε από τα άπειρα λάθη μας. Κι οι γονείς μας γλιστράνε ξαφνικά από το θρόνο πάνω στον οποίο τους είχαμε βάλει να καθίσουν. Γκρεμίζονται μαζί και οι κορόνες που τους είχαμε ακουμπήσει στο κεφάλι. Και τότε τα πιστεύω μας αρχίζουν να διαμορφώνονται ανάλογα με τις δικές μας εμπειρίες, να διαφέρουν λίγο ή πολύ απ' όλα όσα μας έλεγαν χρόνια ολόκληρα οι γονείς μας. Δε λέω, θα ήταν υπέροχα αν ο κόσμος ήταν πλασμένος όπως τον νιώθει η μητέρα μου.

Αλλά δεν είναι...

Υπάρχουν μικροί διάολοι ανάμεσα στους ανθρώπους. Που κρύβουν την κακία τους, που σε χτυπάνε κατάκαρδα όταν αφηθείς και τους δείξεις την εμπιστοσύνη σου.

Ναι. Έτσι είναι.

Η Νεφέλη είναι τελικά μητριά μου. Αλλά δε μου αρέσει καθόλου η λέξη «μητριά», με κάνει και θυμάμαι τα παραμύθια που διάβαζα μικρούλα. Γεμάτα με κακές, με στριμμένες μητριές που μισούν τα παιδιά τους και κάνουν ό,τι περνάει από το χέρι τους για να απαλλαγούν από αυτά. Μέχρι που προσπαθούν να τα δηλητηριάσουν με κάτι λαμπερά κόκκινα μήλα. Η Νεφέλη όμως δεν είναι, ούτε ήταν ποτέ κακιά. Το αντίθετο. Ούτε προσπάθησε ποτέ να με δηλητηριάσει με κανένα μήλο ή άλλο φρούτο. Οπότε κι εγώ τη φωνάζω «μαμά».

Μόλις παντρεύτηκε τον πατέρα μου επέλεξε να μείνουμε στον Πόρο. Εκεί που γεννήθηκε και μεγάλωσε, εκεί που είχα γεννηθεί κι εγώ. Είχαμε ένα όμορφο απλό σπίτι κοντά στη μεγάλη παραλία του Νεώριου. Το νοικιάζαμε. Μου άρεσε πολύ αυτό το σπίτι όταν ήμουν μικρή. Περισσότερο κι από το κρυστάλλινο παλάτι της μάγισσας Μαριάνθης, της γιαγιάς μου. Κι ας μην είχε πισίνα. Η θάλασσα ήταν τόσο κοντά του, που δεν τη χρειαζόμουν καθόλου την πισίνα. Είχε κι έναν μεγάλο κήπο, όπου έπαιζε κι ο αγαπημένος μου σκύλος, ο Άρτεμος. Πλημμυρισμένος τριανταφυλλές ήταν ο κήπος μας και την άνοιξη γέμιζε άσπρα, κάτασπρα τριαντάφυλλα, τα αγαπημένα της μητέρας μου. Εκείνη τα είχε φυτέψει. Λατρεία μεγάλη είχε κι έχει ακόμα η μαμά με τα άσπρα τριαντάφυλλα. Όσο κι αν τη ρωτάω όμως δε μου εξηγεί το γιατί.

«Κάθε άνθρωπος αγαπάει ένα διαφορετικό λουλούδι. Έτσι κι εμένα μου αρέσουν τα άσπρα τριαντάφυλλα», μου λέει μόνο.

Εντάξει, κι εμένα μου αρέσουν τα λουλούδια, όλα τα λουλούδια, αλλά δεν έχω και τρέλα!

Η μαμά δύσκολα θυμώνει. Ακόμα πιο δύσκολα νευριάζει. Θυμάμαι καλά όμως, κι ας έχουν περάσει πολλά χρόνια, πως όταν ο Άρτεμος ξερίζωνε τις τριανταφυλλές της γινόταν εξαλλη. Μέχρι που βούρκωναν τα μάτια της. Και του έβαζε τις φωνές. Όμως πώς να καταλάβει ένα σκυλάκι τη λατρεία της μαμάς για τα τριαντάφυλλα, ε;

Πολλές φορές προσπαθούσε να τον διώξει από τα αγαπημένα της λουλούδια πετώντας του νερό με το λάστιχο. Ο Άρτεμος ενθουσιαζόταν με αυτό το παιχνίδι, κι όλο έτρεχε πέρα δώθε κι όλο τον κατάβρεχε η μαμά, μέχρι που έβγαινα εγώ έξω στην αυλή για να τον υπερασπιστώ. Η Νεφέλη με κατάβρεχε και μένα και γινόμουν μούσκεμα. Γρήγορα κυλιόμασταν και οι δύο στις λάσπες ξεκαρδιωμένες στα γέλια, για να καταλήξουμε στην μπανιέρα του σπιτιού.

Πολύ τον αγαπούσα τον Άρτεμο, το κανελί αδέσποτο σκυλάκι μου. Ασχημομούρικο ήταν, αλλά εγώ το λάτρευα. Και το υιοθέ-

τησα. Όπως η Νεφέλη υιοθέτησε εμένα. Δυσκολεύτηκα λίγο να πείσω τους μεγάλους να τον κρατήσουμε, αλλά τα κατάφερα. Κι ήμουν πολύ περήφανη γι' αυτόν. Με κοιτούσε στα μάτια, λες κι όλη του η ζωή εξαρτιόταν από μένα. Ήταν ο μόνος που με θαύμαζε. Δεν τον πείραζε ό,τι κι αν έκανα. Ακόμα κι απαξίες. Για λίγο καιρό, πριν παντρευτούν οι γονείς μου, είχαμε μείνει και στην Αθήνα. Τον Άρτεμο είχαμε αναγκαστεί να τον αφήσουμε με τη γιαγιά Αγγελική. Μου στοίχισε πολύ που αποχωρίστηκα το σκυλάκι μου. Και δε μου άρεσε καθόλου η Αθήνα. Αλλά, όταν γυρίσαμε στο νησί, άρχισα να τη νοσταλγώ. Ο Πόρος δεν έχει να σου προσφέρει και τόσα πολλά. Θάλασσα κι άλλη θάλασσα και πεύκα γύρω τριγύρω. Ενώ η Αθήνα είναι γεμάτη κινηματογράφους, θέατρα, παιδότοπους, ωραία εστιατόρια κι ένα σωρό άλλα που μου έλειπαν όσο μάλλον.

Το 1975, τη χρονιά που γεννήθηκα εγώ στον Πόρο, πρωθυπουργός της χώρας ήταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Κι ήταν ο ίδιος που ήταν πρωθυπουργός όταν είχαν γεννηθεί κι οι δύο μαμάδες μου, το 1955. Απίστευτο, έτσι; Από τη Νεφέλη το έμαθα. Και συνέχισε να είναι πρωθυπουργός μέχρι το 1980, οπότε κι εκλέχτηκε πρόεδρος της Δημοκρατίας. Η Νεφέλη μού το είπε κι αυτό. Εμένα δε με ένοιαζε όποιος κι αν ήταν πρωθυπουργός ή πρόεδρος. Καλά καλά δεν ήξερα τι σημαίνουν αυτές οι λέξεις. Όμως η μαμά συνέχιζε να μου εξηγεί ποιος μας κυβερνάει και ποιος όχι. Γιατί δεν τρελαίνεται μόνο για τα άσπρα τριαντάφυλλα αλλά και για τις πολιτικές συζητήσεις. Όταν ήταν μικρούλα βοηθούσε τον παππού, τον Νικηφόρο, στο ζαχαροπλαστείο του κι από τις κουβέντες που άκουγε εκεί μάθαινε όλα τα πολιτικά νέα.

Τον Οκτώβριο του 1981, ένα μήνα πριν παντρευτούν οι γονείς μου, πρωθυπουργός έγινε ο Ανδρέας Παπανδρέου. Κι όλοι χαίρονταν πολύ, γιατί είχαμε ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Αντίθετα ο μπαμπάς βαριόταν να μιλάει για την πολιτική κατάσταση. Κι όταν η μαμά τού διάβαζε τα νέα στις εφημερίδες, εκείνος μου έκλεινε το μάτι κι έκανε πως χασιμουριέται. Στα κρυφά. Εγώ

χαμογελούσα και ποτέ δεν πρόδωσα στη Νεφέλη το μυστικό του.

Την αγαπούσα και την αγαπάω πολύ τη μητέρα μου, αλλά αν κλείσω για μια στιγμή τα μάτια και με θυμηθώ μικρούλα αναβλύζει μεμιάς από μέσα μου η λατρεία που αισθανόμουν για τον πατέρα μου. Φάνταζε υπέροχος στα μάτια μου. Κάθε βράδυ, λίγο πριν κοιμηθώ, σκεφτόμουν πως όταν θα μεγαλώσω θα παντρευτώ έναν και μόνο άντρα: τον μπαμπά μου. Τι τυχερή γυναίκα που ήταν η μαμά! Όσους μπαμπάδες κι αν είχα γνωρίσει, κανένας δεν έμοιαζε με τον δικό μου. Τι κρίμα που δεν είχα κληρονομήσει το ταλέντο του στη μουσική.

Λίγο πριν γεννηθεί ο αδελφός μου, τον ρώτησα αν με αγαπάει. Έτσι. Για να σιγουρευτώ.

«Μ' αγαπάς, μπαμπά;» του είπα.

Εκείνος με έσφιξε στην αγκαλιά του. Βούρκωσαν τα μάτια του.

«Αν σ' αγαπάω; Πιο πολύ κι από την ίδια μου τη ζωή», μου απάντησε.

«Πιο πολύ από το μωρό που περιμένουμε;»

Χαμογέλασε.

«Να ξέρεις πως εσένα σ' αγαπάω διπλά. Και για τη μαμά σου την Άρτεμη και για σένα. Σ' αγαπάω δύο φορές! Κατάλαβες, μικρή μου προγκίπισσα;»

Κι επειδή δεν ήξερα άλλο παιδί που ο μπαμπάς του το αγαπούσε δύο φορές, του χάρισα του κόσμου τα φιλιά.

Ο μπαμπάς είχε ανοίξει μια μουσική σχολή στον Πόρο και δεν προλάβαινε να κάνει μαθήματα κιθάρας στα παιδιά. Πήγαινε κι η φίλη μου η Βάσω στη σχολή του. Η μία και μοναδική μου φιλενάδα. Όχι, όχι, δεν είχε ούτε εκείνη ταλέντο. Σαν κι εμένα. Επέμενε όμως η μητέρα της να μάθει κιθάρα. Μια μέρα μάλιστα η Βάσω μού εκμυστηρεύτηκε πως όταν θα μεγαλώσει θα παντρευτεί τον πατέρα μου. Ήμασταν καλές φίλες και λέγαμε όλα μας τα μυστικά. Μόλις μου το είπε όμως, με έπιασαν τα νεύρα μου. Παραλίγο να σταματήσουμε να κάνουμε παρέα. Ηρέμησα γρήγορα πάντως γιατί σκέφτηκα πως ο μπαμπάς θα προτιμούσε

εμένα, φυσικά. Βαθιά μέσα μου χαιρόμουν που αγαπούσαν όλο τόσο πολύ τον πατέρα μου. Ένωθα περηφάνια. Ήταν στ' αλήθεια το κρυφό όνειρό μου να παντρευτώ τον Άγγελο...

Τι αθώα που είναι τα παιδιά. Τι παραμύθια συναρπαστικά πλάθουν με το μυαλό τους! Και μετά, όταν μεγαλώνουν λίγο, παραμύθια τέλος. Έζησαν αυτοί καλά κι εμείς χειρότερα. Αλλά δεν πρέπει να γκρινιάζω, γιατί, όπως τονίζει κάθε λίγο και λιγάκι η Νεφέλη, όταν έχουμε την υγεία μας πρέπει να είμαστε ευτυχισμένοι. Αλλιώς χανόμαστε και δε μας ψάχνουν όπως ακριβώς έγινε και με την καημένη την Άρτεμη, την πραγματική μου μητέρα.

Για να λέω την αλήθεια, βαριόμουν πολύ όταν ήμουν μικρή. Γι' αυτό και ονειροπολούσα συχνά.

«Αχ, σε παρακαλώ! Άφησέ με να έρχομαι στα ζαχαροπλαστεία σου να σερβίρω τους πελάτες, όπως έκανες κι εσύ μικρούλα! Θα ακούω κι εγώ ένα σωρό πράγματα για τους πρωθυπουργούς και θα σου τα λέω να τα μαθαίνεις πρώτη!» παρακαλούσα ξανά και ξανά τη Νεφέλη, προσπαθώντας να τη δελεάσω.

Εκείνη χαμογελούσε και μου αρνιόταν.

«Τα παιδιά δεν πρέπει να δουλεύουν όταν είναι μικρά», μου έλεγε.

«Ναι, αλλά εσύ δούλευες!»

«Άλλες εποχές, άλλα χρόνια. Δούλευα γιατί δεν μπορούσα να κάνω κι αλλιώς, Άρτεμη».

Αδικία. Πολύ θα ήθελα να δουλεύω κι εγώ σαν κι εκείνη.

«Μπορώ να έρχομαι στη σχολή σου να σε βοηθάω;» ρωτούσα και τον μπαμπά.

Εκείνος γέλαγε.

«Και να κάνεις τι, μικρή μου; Να κρατάς τις παρτιτούρες;»

«Ναι! Ναι!» ξεφώνιζα.

«Είναι καλύτερα να μένεις σπίτι να διαβάζεις τα μαθήματά σου», μου έλεγε μετά και τελείωνε εκεί η κουβέντα.

Κατσούφιαζα, αλλά δε μου περνούσε. Είχε και κάποιον δίκιο, γιατί δεν τα πήγαινα και τόσο καλά με τα διαβάσματα.

Υπάρχει μεγάλη αδικία σ' αυτό τον κόσμο.

Κάθε πρωί ο μπαμπάς κι η μαμά πήγαιναν στις δουλειές που τους άρεσαν. Σαν παιχνίδι τις έβλεπαν τις δουλειές τους. Κι εγώ έπρεπε να πηγαίνω σχολείο. Κανένας δε με ρώτησε αν το ήθελα, αν μου άρεσε. Συμφωνούσε κι η φίλη μου η Βάσω με μένα. Τη Βάσω την είχα γνωρίσει όταν πήγα στο προνήπιο. Είχε γεννηθεί κι εκείνη στον Πόρο κι ήταν συμμαθήτριά μου όλα τα χρόνια στο δημοτικό, στο γυμνάσιο και στο λύκειο. Κι εκείνη δεν είναι όμορφη, όπως κι εγώ. Κι ήταν τόσο αδύνατη όταν ήταν μικρούλα. Σκέτο κλαράκι. Με ποντικάκι έμοιαζε έτσι που πετάγονταν τα αυτιά της και κάλυπταν το μέτωπό της οι μαύρες της αφέλεις. Ένα αδύνατο, συμπαθέστατο, ασχημοτύπισκο ποντικάκι που φορούσε γυαλιά. Εκτός από τα μαθήματα δεν της άρεσε και το φαγητό. Ούτε καν οι τηγανητές πατάτες. Πολύ μεγάλη εντύπωση μου είχε κάνει αυτό όταν την πρωτογνώρισα. Υπάρχει παιδί που δεν τρώει πατάτες; Και μάλιστα τηγανητές; Ναι. Υπάρχει. Η Βάσω. Κάποτε έτρωγε. Αλλά μια μέρα οι γονείς της χώρισαν και σταμάτησε να τρώει.

Η φιλενάδα μου ζούσε κοντά στο σπίτι μου μαζί με τη μητέρα της κι έπινε πολλές βιταμίνες. Μια μέρα όμως λιποθύμησε μέσα στην τάξη μας και τη μετέφεραν στο Θεραπευτήριο του Πόρου. Όταν ξαναγύρισε στο σχολείο, κατάλαβα πως έπρεπε να της μιλήσω. Της εξήγησα πως και η δική μου η μαμά, η Άρτεμη, δεν έτρωγε το φαγητό της και χάθηκε. Δεν την έψαξαν ποτέ, γιατί πήγε ταξίδι στον ουρανό και άλλαξα μαμά. Όση ώρα μιλούσα, με κοίταζε με γουρλωμένα μάτια. Φοβήθηκε, φαίνεται, πολύ κι από τότε άρχισε να τρώει λίγο. Η μητέρα της τα έχασε. Δεν πίστευε στα μάτια της.

Τα είχα καταφέρει!

Ένωσα χαρά, γιατί δεν ήθελα να χαθεί για πάντα η φίλη μου, αλλά ένιωσα και τύψεις. Γιατί η Νεφέλη μού λέει συνέχεια πως δεν πρέπει να λέμε ψέματα. Κι εγώ της είχα πει ψέματα της Βάσως. Δεν είχε χαθεί η μαμά μου επειδή δεν έτρωγε. Από την

άλλη όμως βοήθησα μια φίλη μου να μη λιποθυμήσει ποτέ ξανά. Άρα; Καλό δεν έκαναν τα ψέματά μου; Δεν είπα σε κανέναν το μυστικό μου, γιατί θα με μάλωναν. Ήμουν σίγουρη γι' αυτό. Από εκείνη τη μέρα, πάντως, εγώ κι η Βάσω γίναμε αχώριστες. Μου έμεινε όμως η απορία αν υπάρχουν καλά και κακά ψέματα...

Όσο κι αν παραπονιόμουν και αν νοσταλγούσα την Αθήνα, μου άρεσε που έμενα σε νησί, γιατί τρελαινόμουν για το κολύμπι, όπως η Νεφέλη για τα άσπρα τριαντάφυλλα. Μόλις καλοκαιρίαζε, με το ζόρι έβγαινα έξω από τη θάλασσα. «Γοργονάκι» με φώναζε πάντα η μαμά κι εγώ ποτέ δεν τη διέψευσα. Γιατί, όταν βυθίζομαι στο υδάτινο στοιχείο, νιώθω ευτυχισμένη. Κι αναρωτιόμουν μικρή μήπως έπρεπε να γίνω καπετάνιος όταν θα μεγάλωνα, μήπως θα μου άρεσε να ζω παρέα με τα κύματα παρὰ με τους ανθρώπους. Μετά άλλαξα γνώμη βέβαια, γιατί τις φοβάμαι τις φουρτούνες.

Δεν άλλαξα ποτέ γνώμη όμως για την υπέροχη, ζεστή θάλασσα του νησιού μου, τα βελουδένια νερά που απλώνονται γύρω μου καταπράσινα, στο χρώμα του ζαφειριού, γιατί κάνουν παρέα με τους φίλους τους τα πεύκα που τα σκιαζουν. Η Αγγελική, η γιαγιά μου, δεν έκανε και πολύ μπάνιο, αλλά έμενε με τις ώρες στην παραλία όταν κολυμπούσα εγώ, για να με προσέχει. Έπλεκε με τις βελόνες της πολύχρωμα πλεχτά για όλους. Πιο πολύ για μένα. Μέχρι που γεννήθηκε ο Αλέξανδρος, οπότε όλο γαλάζια ζακετάκια τού έφτιαχνε.

«Τον αγαπάς περισσότερο από μένα τον Αλέξανδρο, έτσι δεν είναι;» τη ρώτησα μια μέρα, εκεί που έπλεκε.

Τα έχασε.

«Μα τι λες, γλυκό μου κοριτσάκι; Σας αγαπάω και τους δύο το ίδιο. Μόνο... να... δεν είχα ποτέ γιο, μόνο κόρες. Δεν είχα ποτέ εγγονό, μόνο εγγονές. Κι αν δείχνω ξετρελαμένη μαζί του, να με συγχωρείς. Δεν το θέλω. Να ξέρεις πως σ' αγαπάω μέχρι τον ουρανό κι εσένα».

Χμμ... Τουλάχιστον δε μου είπε ψέματα εκείνη τη μέρα η για-

για η Αγγελική. Μ' αγαπούσε το ίδιο με τον Αλέξανδρο. Μόνο που εγώ ήθελα να μ' αγαπάει περισσότερο!

Όσο για τις εγγονές της, εννοούσε εμένα και την άλλη της εγγονή, τη Μαρία, που είναι κόρη της Τατιάνας. Γιατί η γιαγιά είχε γεννήσει δύο κορίτσια. Την Τατιάνα και τη Νεφέλη, κι έτσι, μέχρι να γεννηθεί ο Αλέξανδρος τουλάχιστον, είχε τέσσερα κορίτσια να αγαπάει.

Τη θεία μου την Τατιάνα δεν την έβλεπα και τόσο πολύ. Ούτε την ξαδέλφη μου τη Μαρία, που με περνάει μόνο τρία χρόνια. Δεν κάνει η Νεφέλη και πολλή παρέα με την αδελφή της. Είναι μια χοντρή κυρία που έχει όλο κατεβασμένο το κεφάλι της. Μοιάζει συνέχεια θυμωμένη. Με όλους και με όλα. Κάπου κάπου τρώγαμε μαζί στο σπίτι της γιαγιάς, αλλά κάπου κάπου. Μπορεί να περνούσαν ολόκληροι μήνες μέχρι να ξαναδούμε τη θεία Τατιάνα και το θείο Φανούρη, τον άντρα της. Όσο για τη Μαρία... Ήταν δεν ήταν μαζί μας, ένα και το αυτό. Κλεισμένη στον εαυτό της. Ούτε καν σκανταλιές δεν έκανε! Οπότε δεν παίζαμε ποτέ παρέα.

Κάποιες φορές η Νεφέλη με φώναζε γκρινιάρια. Γιατί δεν καταλάβαινα πόσο τυχερή ήμουν που ζούσα σε μια γοητευτική, αρχοντική νησιώτικη πολιτεία με γαλαζοπράσινη φορεσιά. Τελικά είχε δίκιο. Το κατάλαβα όταν μεγάλωσα αυτό. Μόνο αν χάσεις από τα μάτια σου κάτι δικό σου, κάτι που θεωρείς δεδομένο, τότε και μόνο τότε καταλαβαίνεις την αξία του...

Αν δεν έχετε επισκεφτεί ποτέ το νησί μου όμως, πρέπει να ξέρετε πως έχει κι ένα σβησμένο ηφαίστειο. Η πόλη του Πόρου είναι χτισμένη πάνω στον θολωτό κρατήρα του. Ίσως γι' αυτό νευριάζα έτσι εύκολα και παραπονιόμουν και γκρινιάζα. Αν μένεις κοντά σε ηφαίστειο, εύκολα γίνεσαι κατακόκκινος από το θυμό σου. Έτσι δεν είναι;

Εκτός από το ηφαίστειο έχουμε κι ένα σωρό πεύκα στο νησί που γλιστράνε ως κάτω στις παραλίες με τα τρικουάζ νερά, έχουμε πηγές, ιερά των θεών της θάλασσας και μοναστήρια.

Όταν ήμουν μικρούλα όμως, αγαπούσα πότερο κι από το νησί μου ένα μεγάλο, ένα τεράστιο περιβόλι γεμάτο νερά και νερόμυλους, το Λεμονοδάσος. Κι όλο έλεγα στη γιαγιά Αγγελική να τρέξουμε κοντά του. Εκείνη δε μου χαλούσε το χατίρι. Φτάναμε στο λιμάνι του Πόρου και παίρναμε ένα βαρκάκι που μας πήγαινε απέναντι στον Γαλατά, στην Πλάκα. Ύστερα ανηφορίζαμε με τα πόδια για το Λεμονοδάσος, να χαρούμε τις λεμονιές, εκείνα τα κοντά φουντωτά δεντράκια με τα γεμάτα αγκάθια κλαδιά και τα άλλα δέντρα που τους έκαναν παρέα. Αρκετές πορτοκαλιές, ελιές, πεύκα και συκιές μάς υποδέχονταν σε μια ευλογημένη περιοχή γεμάτη με νερά που έτρεχαν πλούσια, μια περιοχή ζωγραφισμένη με όλα τα χρώματα του πράσινου.

Έσφιγγα το χέρι της γιαγιάς και χωνόμουν στο δικό μου παραμύθι. Κάτασπρα άνθη λεμονιάς την άνοιξη κι ένα άρωμα μαγευτικό, ουράνιο, μεθυστικό. Πράσινο βαθύ κι έντονο κίτρινο το χειμώνα, σε ένα τεράστιο περιβόλι, που λες κι είχε ξεπηδήσει από τον πίνακα κάποιου ταλαντούχου ζωγράφου. Κι οι λεμονιές χοντρές πρασινοκίτρινες, χαρούμενες κυρίες, βαρυφορτωμένες με τον πολύτιμο χυμό τους. Όλες τις εποχές ήταν μαγευτικό το περιβόλι μου, όλες τις εποχές με περίμενε να το εξερευνήσω.

Το Λεμονοδάσος ήταν, στα παιδικά μου χρόνια τουλάχιστον, πλημμυρισμένο με λεμονιές. Τρελαίνονταν εκείνα τα αιιθαλή εσπεριδοειδή για τον ήλιο κι εκείνος τα φλέρταρε ακούραστα όλο σχεδόν το χρόνο. Κιτρίνιζαν τότε τα ντροπαλά λεμόνια, γέμιζαν οι καρποί με τη χαρακτηριστική ξινή γεύση, πλημμύριζαν ευωδιά τα άσπρα ανθάκια από το ζεστό, τρυφερό, αγαπησιάρικο άγγιγμα του ήλιου.

«Το αρδευτικό σύστημα του Λεμονοδάσους λέγεται κοντίτο», μου είχε εξηγήσει κάποτε η γιαγιά και τόσα χρόνια τώρα δεν το έχω ξεχάσει.

Μας άρεσε να περπατάμε δίπλα στο αυλάκι που οδηγούσε το νερό σε έναν από τους τρεις νερόμυλους. Ιδρώναμε τα καλοκαίρια, αλλά δε μας ένοιαζε.

«Άμα δεις μπροστά σου κανένα φίδι, μην τρομάξεις!» φώναζε λαχανιάζοντας κάθε φορά η γιαγιά.

Ήταν το αστέιο μας αυτό. Της χαμογελούσα και συνέχιζα να περπατάω ανάμεσα στα φιδογυριστά, πανέμορφα μονοπάτια, τα ντυμένα ολόκληρα με κισσό. Ο κισσός εδώ ήταν τόσο παιχνιδιάρης, χωνόταν ακόμα και μέσα στα κοντίτο, έπαιζε κρυφτό με τις ξερολιθιές.

Το ήξερα το παραμύθι με το φίδι. Μου το είχε διηγηθεί τόσες φορές η γιαγιά. Λες και τον πίστευε αυτόν το θρύλο. Κάποτε, πολύ παλιά, μου έλεγε, ζούσε εδώ ένα τεράστιο φίδι. Κάτι σαν στοιχειό. Ήξεραν πως όποιος το σκότωνε θα πέθαινε, κι έτσι το άφηναν στην ησυχία του. Μια μέρα κάποιος αφήφησε το θρύλο. Ένας άντρας από τον Πόρο. Το σκότωσε το φίδι και μετά άρχισε να παινεύεται για το κατόρθωμά του. Όμως λίγες ημέρες αργότερα κάτι τον έπιασε στο λαιμό, σταμάτησε να αναπνέει, πέθανε. Η ιστορία του μεταδόθηκε από γενιά σε γενιά, μέχρι που την έμαθε κι η γιαγιά. Ακόμα κι αν δεν ήταν αληθινός αυτός ο θρύλος όμως, αν έβλεπα εγώ μπροστά μου κάποιο φίδι, δε θα το σκότωνα. Θα το έβαζα στα πόδια τσιρίζοντας. Χαζή ήμουν;

Μόλις φτάναμε στον αγαπημένο μας νερόμυλο, μας αποζημίωνε η θέα. Όταν η ατμόσφαιρα ήταν καθαρή, έβλεπα απέναντί μου το μοναστήρι. Και πολλά νησάκια. Έφτανε το βλέμμα μέχρι τη μέση του Αιγαίου. Χαμογελούσα τότε, στενεύοντας τα μάτια μου, για να δω καλύτερα. Γιατί ήξερα πως το Αιγαίο με περίμενε υπομονετικά να το επισκεφτώ κάποτε.

Ξεκουραζόμασταν και κατηφορίζαμε. Πράσινο, πράσινο παντού. Όταν πότιζαν τις λεμονιές, χαιρόταν το αυτί μου να ακούει το νερό που έτρεχε στα αυλάκια ή στους μικρούς καταρράχτες του Λεμονοδάσους. Πόση δύναμη είχε! Αψηφούσε τις κοφτερές πέτρες, έτρεχε κελαρυστό όπου ήθελε εκείνο, δε μετρούσε κανόνες κι εμπόδια. Δρόσιζα το πρόσωπό μου με το κρυστάλλινο νερό που κατέβαινε πηδώντας τις πλαγιές, χάιδευε ευχάριστα τα αυτιά μου ο μαγευτικός υδάτινος ήχος. Σαν να ήταν βγαλ-

μένο από τα πιο γοητευτικά παραμύθια έμοιαζε στα μάτια μου αυτό το μέρος. Ποτέ, μα ποτέ δεν έκοψα ούτε έναν ανθό λεμονιάς. Γιατί είναι τόσο εύθραυστος. Διαλύεται όταν τον αγγίζεις. Κι ένα λεμόνι χάνεται...

Οι λεμονιές καταλάβαιναν πόσο τις καμάρωννα και με περιρίμεναν πάντα, άλλοτε περιποιημένες με ασβεστωμένους τους κορμούς τους κι άλλοτε απεριποίητες να προσπαθούν να αναπνεύσουν μέσα στα ζιζάνια και τα βάτα που τις περικύκλωναν.

Μια φορά είχαμε φτάσει ως το πιο ψηλό σημείο του Λεμονοδάσους, το ξωκλήσι του Αγίου Παντελεήμονα. Ανεβήκαμε ξεθεωμένες τα ασπρισμένα με ασβέστη σκαλιά, προσκυνήσαμε τις εικόνες στο εκκλησάκι.

«Να και οι Αδέρες», με ενημέρωσε η γιαγιά, δείχνοντάς μου το ήρεμο καταπράσινο βουνό από πίσω μας. «Είναι ένα από τα ωραιότερα βουνά της Ελλάδας».

Φεύγοντας από το μαγευτικό περιβόλι αγοράζαμε πάντα λεμόνια. Κίτρινα, λαμπερά, μοσχοβολούσαν χωρίς καν να τα κόψουμε. Έτριβα το νύχι μου σε μια φλούδα, κολλούσα τη μύτη μου στο λεμόνι. Ξεκαρδιζόταν στα γέλια η γιαγιά και μυρίζαμε λεμόνι και οι δύο για μέρες... Κι ύστερα μου έφτιαχνε σπιτική λεμονάδα με ζάχαρη και κέικ με λεμόνια. Όχι, δεν είχε το ταλέντο της κόρης της, αλλά ήξερε κι εκείνη να φτιάχνει νόστιμα γλυκά.

Δεν ξέρω γιατί, αλλά όταν επισκεπτόμουν το Λεμονοδάσος ένιωθα πως μου ανήκε ο κόσμος όλος. Πως κάποτε θα γινόμουν κι εγώ διάσημη και όμορφη, σαν τους γονείς μου.

«Θα γίνω σπουδαία όταν μεγαλώσω, γιαγιά!» φώναζα δυνατά, τόσο δυνατά, που βράχνιαζα.

Ίσως για να το ακούω δυνατά κι εγώ. Ίσως για να το πάρω απόφαση.

«Είμαι σίγουρη, Άρτεμη μου! Είμαι σίγουρη, καρδούλα μου!» απαντούσε η γιαγιά.

Κι εγώ την πίστευα. Μόνο στο Λεμονοδάσος. Μόνο εκεί ένιωθα σπουδαία και τρανή.

Ίσως γιατί εκεί έτρεχε πάντα το νερό στο αυλάκι...

Όσπου μια μέρα δεν ξαναπήγα στο Λεμονοδάσος. Εννέα χρονών θα ήμουν, θυμάμαι. Γιατί γλίστροσε η γιαγιά έξω από το σπίτι της κι έσπασε τη λεκάνη της. Ήταν μια κρύα μέρα κι είχε παγωνιά. Τη μετέφεραν στην Αθήνα με το ελικόπτερο. Δεν την ξαναείδα τη γιαγιά μου την Αγγελική. Κάτι επιπλοκές έπαθε στο νοσοκομείο της Αθήνας, κάτι συνέβη στο αίμα της, δεν κατάλαβα καλά.

Κι απόμεινα να κοιτάζω τη λεμονάδα που μου είχε φτιάξει πριν την πάρει έτσι απρόσμενα κι άσπλαχνα μακριά μου εκείνο το μεγάλο σιδερένιο πουλί. Έκανα πολύ καιρό να γευτώ και πάλι λεμονάδα. Γιατί το άρωμά της, η γεύση της, το χρώμα της μου έφερναν στο νου τη γιαγιά. Που μου θύμιζε παιδάκι όταν ανηφόριζε μαζί μου το λεμονάτο μου περιβόλι, εκεί απέναντι από τον Πόρο, που μου έλεγε πάντα την αλήθεια...

Την κηδέψαμε στο νεκροταφείο του Πόρου. Κι ήταν μόνο εβδομήντα χρονών. Η μαμά τής χάρισε άσπρα τριαντάφυλλα. Όμως εγώ ήξερα τι ήθελε η γιαγιάκα μου. Ήθελε άνθη λεμονιάς. Μόνο που δεν είχα πια κανέναν να με πάει στο Λεμονοδάσος για να τα κόψω, να της χαρίσω το τελευταίο μου δώρο. Μόνο που δεν είχα πια κανέναν να μου διηγείται τους θρύλους του νησιού, να με συντροφεύει στις ανέμελες βόλτες μου στα παραμύθια, να ακούει υπομονετικά τα όνειρά μου για το μέλλον.

Δεν ξαναπήγα στο Λεμονοδάσος, δεν ξανάνιωσα σπουδαία και τρανή. Τα μύσησα και τα λεμόνια. Θύμωσα μαζί τους, λες κι εκείνα έφταιγαν που χάθηκε η γιαγιά μου. Άρχισαν να μου αρέσουν τα μανταρίνια...

Από τότε που πέθανε η γιαγιά Αγγελική, κάθε βράδυ, λίγο πριν πέσω στο κρεβάτι για να κοιμηθώ, άρχισα να κοιτάζω τα αστέρια. Μου άρεσε αυτό. Και στενοχωριόμουν όταν είχε σύννεφα, στενοχωριόμουν που δεν μπορούσα να επικοινωνήσω με τους φίλους μου εκεί ψηλά. Δεν ήξερα αν με συμπαθούσαν τα αστέρια. Όχι, δεν μπορούσα να είμαι σίγουρη γι' αυτό. Αυτό που

ήξερα όμως ήταν πως μου θύμιζαν μάτια ανθρώπων. Ναι. Ολόγεια ήταν. Μάτια ανθρώπων που μου χαμογελούσαν. Παράξενο ήταν το χαμόγελό τους. Με κορόιδευαν; Με συμπονούσαν; Δεν ήξερα, δεν ήμουν σίγουρη.

Κάποτε θα καταλάβαινα...

*Έσκιζε το πλεούμενό μας τα ήρεμα νερά κι αφήναμε νύχτα
το λιμάνι, σαν κλέφτες της αγάπης, σαν εραστές του ονείρου.
Λαμπερά αστεράκια πάνω στη γη, τα φότα του νησιού πίσω μας,
κι εμείς μυρίζαμε το θαλασσινό αεράκι, που γινόταν ένα
με τα κύτταρά μας, κι εμείς γεννόμασταν το φιλί μας, που θύμιζε
αλμύρα κι ατόφιο χρυσάφι. Ναι. Έτσι. Έτσι. Είναι πανέμορφη
η ζωή. Ουράνια ρόδα του λούνα παρκ, θαλασσινό караβάκι του έρωτα...*

Η Άρτεμη, το παιδί με το γρατσουνισμένο γόνατο, «χάνεται»
ανάμεσα στους Μικρούς Αγγέλους, παρέα με μια Ελλάδα
που αναζητάει την ταυτότητά της. Κι ύστερα... ένας βράχος
του Σαρωνικού, η Ύδρα, ένας μελαχρινός Μικρός Πρίγκιπας.
Άρωμα λεμονανθού σε ένα νησί πνιγμένο στα πεύκα.
Γκαράμ μασάλα και σαφράν, ένα αγόρι από τις μακρινές Ινδίες.
Η μυρωδιά της μαγευτικής υγρασίας, η λίμνη των Ιωαννίνων.
Ο κλέφτης της αγάπης, η αλμύρα του Αιγαίου.
Όλα όσα χρειάζεται για να ταξιδέψει στην Πάτμο,
το Νησί της Αποκάλυψης...

**Ένα μυθιστόρημα που ανακατεύει μυρωδιές και γεύσεις,
χαϊδεύει υλικά, ξυπνάει μνήμες και προσφέρει
ό,τι πολυτιμότερο· την αγάπη.**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΪΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 13030

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η